

Viiden kunnan vammaisneuvostotoimijat saivat luonnoksen tiedoksi 1.4. ilman kommentointimahdollisuutta. Luonnoksessa on yhä puutteita, jotka eivät ole hyväksyttäviä, siksi pääsiäisen aikana koottiin kommentteja valiokunnan ja lautakuntien tietoon. Kommentit punaisella tekstin lomassa sivulta 6 alkaen.

Luonnos 26.3.2021

Liikkumista tukevien palveluiden alueellinen toimintaohje

Porvoo, Sipoo, Askola, Loviisa, Lapinjärvi

Sisältö

1.	Liikkumista tukevat palvelut	3
	Toimintaohjeen tarkoitus	3
	Sosiaalitoimen henkilökuljetukset.....	3
2.	Sosiaalihuoltolain liikkumista tukeva palvelu	4
	Matkojen käyttöalue	4
	Myöntämisperusteet	4
	Rintamaveteraanien kuljetuspalvelu	5
3.	Vammaispalvelulain kuljetuspalvelu	5
	Matkojen käyttöalue	5
	Myöntämisperusteet	7
	Myönnettävien matkojen määrä.....	8
4.	Erytishuollon kuljetukset	8
5.	Kuljetuspalvelun hakeminen ja päätöksenteko	9
	Palvelun hakeminen ja palvelutarpeen arviointi	9
	Palvelupäätös.....	10
6.	Kuljetuksen toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot	10
7.	Kuljetuksen tilaaminen	10
8.	Tilatun kuljetuksen peruuttaminen	11
9.	Matkustaminen.....	11
10.	Matkat ja pysähtyminen	12
11.	Omapastuu.....	13
12.	Matkojen yhdistely	13
13.	Erytistarpeet	14
	Invataksi.....	14
	Saattajapalvelu	15
	Vakiotaksioikeus	15
14.	Asiakaspalaute	16

1. Liikkumista tukevat palvelut

Toimintaohjeen tarkoitus

Liikkumista tukevia palveluita voidaan järjestää sekä sosiaalihuoltolain että vammaispalvelulain mukaisina palveluina. Tämän toimintaohjeen tarkoituksena on luoda alueellisesti yhtenäiset ohjeet liikkumista tukevien palveluiden myöntämiseen ja käyttöön. Yhteisen toimintaohjeen laatimisen taustalla on yhteinen alueellinen liikkumista tukevien palveluiden hankinta. Tämän ohjeen lisäksi sovelletaan toistaiseksi kuntakohtaisia ohjeita sosiaalihuoltolain perusteella myönnettävien matkojen tarkemmasta käyttöalueesta, myöntämiskriteereistä ja omavastuun suuruudesta sekä vammaispalvelulain perusteella myönnettävien matkojen omavastuun suuruudesta. Lisäksi kuljetuspalvelun yhdistelystä irrottamisesta ja vakiotaksioikeudesta voidaan säätää tarkemmin kuntakohtaisilla ohjeilla.

Toimintaohje astuu voimaan, kun kunnan sosiaali- ja terveys- tai perusturvalautakunta on ne kunnassa hyväksynyt.

Tätä toimintaohjetta noudattavat seuraavat kunnat/kaupungit:

[Täydentyy sen mukaan, missä hyväksytty]

Kunta	Askola	Lapinjärvi	Loviisa	Sipoo	Porvoo
Sosiaalihuoltolain mukaiset kuljetukset	Noudattaa	Vain alle 65-vuotiaiden osalta	Noudattaa	Noudattaa	Noudattaa
Vammaispalvelulain mukaiset kuljetukset	Noudattaa	Noudattaa Iitti, Kouvola, Loviisa, Myrskylä ja Orimattila.	Noudattaa	Noudattaa	Noudattaa
Päätös	Perusturvalautakunta pvm ja §	Perusturvalautakunta pvm ja §	Perusturvalautakunta pvm ja §	Valiokunta pvm ja §	Sosiaali- ja terveyslautakunta pvm ja §

Sosiaalitoimen henkilökuljetukset

Sosiaalitoimen järjestämisvastuulla ovat henkilökuljetukset muun muassa vanhus- ja vammaispalveluissa ja lastensuojelussa. Sosiaalihuollon henkilökuljetusten järjestäminen perustuu sosiaalihuoltolakiin (1301/2014), lakiin vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987), jatkossa vammaispalvelulaki, asetukseen vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja

tukitoimista (759/1987), jatkossa vammaispalveluasetus, tai lakiin kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977).

Esteetön ja toimiva julkinen joukkoliikenne mukaan lukien kutsu- ja palveluliikenne on ensisijainen tapa järjestää kaikille soveltuva liikkuminen.

Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut ovat ensisijaisia. Mikäli ensisijaisen lain perusteella järjestetyt palvelut eivät ole yksittäiselle sosiaalihuollon asiakkaalle riittäviä, sopivia ja hänen etunsa mukaisia, ja hän on oikeutettu saamaan kuljetuspalvelua vammaispalvelulain perusteella, myönnetään palvelu vammaispalvelulain mukaisesti. Vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua ei saa käyttää sairaala-, terveyskeskus-, poliklinikka-, lääkäri- tai kuntoutusmatkoihin. Ne korvataan muun lainsäädännön mukaisesti (esim. Kela, vakuutusyhtiö).

Tämä toimintaohje koskee:

- sosiaalihuoltolain 23 §:n nojalla järjestettävää liikkumista tukevia palveluja ja
- vammaispalvelulain 8 §:n nojalla järjestettävää kuljetuspalvelua. Kuljetuspalvelun järjestämiseen sovelletaan lisäksi vammaispalveluasetuksen 4 § – 6 §.

2. Sosiaalihuoltolain liikkumista tukeva palvelu

Matkojen käyttöalue

Kuljetuspalveluja myönnetään asiakkaan kotikunnassa sekä kotikunnan maantieteellisissä lähikunnissa seuraavasti

Kunta	Askola	Lapinjärvi	Loviisa	Sipoo	Porvoo
SHL (alue, jolla palvelua saa käyttää)	Askola Porvoo	Lapinjärvi Vain alle 65-vuotiaiden osalta	Loviisan alue ja raja-alueilla naapurikunnat	Sipoon alue ja rajoitetusti lähikunnat	Porvoo

Myöntämisperusteet

Sosiaalihuoltolain mukaisia liikkumista tukevia palveluita myönnetään yksilöllisen tarpeen perustella. Tavoitteena on toteuttaa sosiaalihuoltolain tarkoitusta hyvinvoinnin edistämisestä ja ylläpitämisestä sekä eriarvoisuuden ja syrjäytymisen torjumisesta ja vähentämisestä.

Sosiaalihuoltolain 23 §:n mukaan palvelua voidaan myöntää henkilölle:

- joka ei saa kulkemiseen tukea muiden säädösten nojalla (esim. Kelan korvaukset)
- jolla on ikääntymisen, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen toimintakykyä alentavan syyn vuoksi vaikeuksia liikkumisessa

- joka ei kykene käyttämään itsenäisesti julkisia joukkoliikennevälineitä mukaan lukien kutsujoukkoliikennettä tai palvelulinjaa

JA

- joka tarvitsee palvelua asioimisen tai muun jokapäiväiseen elämään kuuluvan tarpeen vuoksi

Sosiaalihuoltolain mukainen liikkumista tukeva palvelu on määrärahasidonnaista ja palvelu voidaan kohdistaa sitä eniten tarvitseville. Palvelun myöntämisessä noudatetaan tulo- ja varallisuusrajoja huomioiden kuitenkin aina myös yksilöllinen harkinta.

Sosiaalihuoltolain mukaisen liikkumista tukevan palvelun myöntämisen tarkemmat kriteerit, myönnettävien matkojen määrä sekä tarkempi käyttöalue on määritelty toistaiseksi kunkin kunnan omassa kuntakohtaisessa ohjeessa.

Rintamaveteraanien kuljetuspalvelu

Rintamaveteraanipalveluihin ovat oikeutettuja Suomessa asuvat rintamaveteraanit, jotka ovat osallistuneet vuosien 1939–1945 sotiin ja joille on myönnetty rintamasotilas-, rintamapalvelus- tai rintamatunnus.

Rintamaveteraaneille järjestetään kuljetuspalvelu sosiaalihuoltolain nojalla.

Rintamaveteraaneille kuljetuspalvelu on maksutonta. Matkoista ei peritä omavastuuta.

3. Vammaispalvelulain kuljetuspalvelu

Matkojen käyttöalue

Kuljetuspalveluja myönnetään asiakkaan kotikunnassa sekä kotikunnan maantieteellisissä lähikunnissa seuraavasti.

Kunta	Askola	Lapinjärvi	Loviisa	Sipoo	Porvoo
VPL (alue, jolla palvelu saa käyttää)	Askola, Myrskylä, Mäntsälä, Pukkila, Pornainen, Porvoo	Iitti, Kouvola, Loviisa, Myrskylä ja Orimattila.	Kouvola, Loviisa, Lapinjärvi, Myrskylä, Porvoo, Pyhtää	Sipoo, Helsinki, Kerava, Vantaa, Porvoo, Tuusula, Järvenpää, Pornainen, Mäntsälä	Porvoo, Askola, Sipoo, Myrskylä, Pornainen, Loviisa

Lisäksi vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua myönnetään seuraavasti:

- Kotikunnan ulkopuolella päätoimisen opiskelun vuoksi asuva vaikeavammaisen asiakas on oikeutettu käyttämään kuljetuspalvelua opiskelupaikkakunnalla tapahtuviin asiointi- ja vapaa-ajan matkoihin.

- Kotikunnan ulkopuolella asuvalle vaikeavammaiselle asiakkaalle myönnetään kuljetuspalvelu asuinpaikkakunnalla ja sen lähikunnissa sekä tarvittaessa yksilöllisen harkinnan mukaan kotikunnassa tapahtuviin kuljetuksiin.
 - Kuljetuspalvelua on mahdollista käyttää myös muulla paikkakunnalla Suomessa yksilöllisen harkinnan perusteella.
 - Kuljetuspalvelua voidaan myöntää yksilöllisen tarpeen perusteella toiminnalliseen lähikuntaan, joka voi olla muukin kuin asuinkunnan lähikunta, jos vain sieltä on esimerkiksi saatavissa asiakkaan tarvitsemat palvelut. Matkan tulee kuitenkin olla aina kohtuullinen. Puuttuvat palvelut eivät voi olla ainoa syy myöntää matkoja toiminnalliseen lähikuntaan.
- Vammaispalvelun käsikirjan mukaan on huomioitava myös se, missä muut kuntalaiset käyvät yleisesti esim kaupoissa, teatterissa tai hoitavat muita jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita. Rautatieasemalle ja lentokentälle tulisi voida kulkea vammaispalvelumatkoina kaikista Itä-Uudenmaan kunnista. Työmatkojen osalta paikallaan huomioida kuntalaisten normaali työssäkäyntialue.
- Myös henkilön elämäntilanteesta, vammasta ja sairaudesta johtuvat erityiset tarpeet tulee huomioida. Toiminnallisen lähikunnan ajatuksella matkoja voidaan myöntää myös yli useamman kuntarajan perheenjäsenten tapaamiseen, mökkipaikkakunnille tai muun syyn takia. Näin jo toimitaan nykyaikana, ja vammaispalvelulain uudistamisessa asiaa edelleen vahvistetaan. Palvelulla tavoitellaan yhdenvertaisuuden toteutumista, eikä ole sopivaa ryhtyä rajoittamaan vammaisten elämää kapeammaksi kuin mitä se vammasta johtuen jo on
- Vammaispalvelulain mukaisia työmatkoja voi tehdä kotikunnassa ja kotikunnan lähikunnissa sekä työ- ja elinkeinoministeriön määrittelemällä työssäkäyntialueella.
 - Palveluasuminen rinnastetaan omassa kodissa asumiseen.

Porvoon, Loviisan, Askolan ja Lapinjärven erityispiirteet:

Porvoossa on huomioitava Helsingin monipuoliset mahdollisuudet myös vammaisten elämässä. Toiminnallinen alue tulee olla suoraan mahdollisuus, ei erillishakemuksilla ja jokainen tarve kerta harkinnalla. Toinen vammainen käyttää esim. museokorttia tiheämmin ja siihen on myös oltava kuljetusten osalta mahdollisuus. Yhdenvertaisuus on oltava lähtökohta, ja Porvoo liitettävä samoin kuin Sipoo HSL-alueen mukaiseen lähikunta ajatteluun.

Matkojen lukumäärää toiminnallisiin lähikuntiin (Vantaa, Helsinki, Espoo) voidaan rajata, mutta niitä pitää olla käytettävissä vähintään 3 edestakaiseen matkaan kuukaudessa ilman erillistä hakemusta.

Sipoon erityispiirteet:

Sipoon erityispiirteitä on, että suuri osa matkoista suuntautuu Helsinkiin, Vantaalle, Keravalle ja Järvenpään Itä-Uudenmaan kuntien sijaan. Tämä tulisi ottaa huomioon kalustoa ja toimijoita valittaessa, erityisesti sopimusautojen kohdalla. Erityisen oleellinen asia on huomioida vakiotaksien kohdalla.

HSL-alueeseen kuuluvista kunnista Helsinki on päättänyt toimintaohjeessaan, että toiminnallista alutta on koko HSL-alue sekä lähikunnat. Tämä on yhdenvertaista alueen vammattomiin asukkaisiin nähden. Sipoo HSL-kuntana voisi tehdä saman päätöksen.

Myöntämisperusteet

Vammaislainsäädännön mukaisia palvelu- ja tukitoimia järjestetään silloin, kun vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai etuuksia muun lain nojalla. Vammaispalvelulain mukaiset palvelut ovat ensisijaisia erityishuollon palveluihin nähden. **Aina on sovellettava asiakkaalle edullisinta lakia.**

Esteetön ja toimiva julkinen joukkoliikenne mukaan lukien kutsu- ja palveluliikenne on ensisijainen tapa järjestää kaikille soveltuva liikkuminen. Vammaispalvelulain mukainen kuljetuspalvelu on joukkoliikennettä korvaavaa palvelua vaikeavammaiselle henkilölle.

Vammaispalvelulain mukaisen kuljetuspalvelun tavoitteena on edistää vaikeavammaisten kuntalaisten tasa-arvoa, toimintamahdollisuuksia, omatoimista suoriutumista ja edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä. **Vammaisten lasten kohdalla tulee toteutua vastaavat oikeudet vapaa-ajan kuljetuspalveluun, jotta lapset voivat elää mahdollisimman yhdenvertaista elämää vammattomien lasten tavoin.**

Vaikeavammaisen henkilön ollessa laitoshuollossa kuuluu laitoshuoltoon myös tarpeellisten kuljetuspalvelujen järjestäminen. Erikoissairaanhoidon ja kansanterveystieteen lain mukaan järjestettävään laitoshuoltoon eivät kuulu potilaan virkistäytymisestä tai muusta vapaa-ajanvietosta johtuvat matkat. Vammaispalvelulain mukainen palvelu voi tulla sovellettavaksi täydentävänä palveluna, mikäli laitoshuollossa tai -hoidossa olevan henkilön palvelut eivät ole riittäviä tai hän ei saa niitä ollenkaan.

Kuljetuspalvelun tarpeen tulee johtua vammasta tai sairaudesta. Haitan tulee olla pysyvä tai pitkäaikainen. Pitkäaikaisuudella tarkoitetaan lähtökohtaisesti yli vuoden kestävästä vammasta tai sairaudesta johtuvaa toimintakyvyn rajoitetta.

Järjestettävien palveluiden ja tukitoimien tulee tukea vammaisen henkilön omatoimista suoriutumista **eli yhdenvertaista elämää**, tavanomaisen elämän toiminnoista.

Asiakkaan kotikunta myöntää kuljetuspalvelua palvelutarpeen arvioinnin perusteella vaikeavammaiselle asiakkaalle. Palvelu voidaan myöntää asiakkaalle,

- joka ei saa palvelua muun lain nojalla (esim. Kelan korvaukset),
- jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa
JA
- joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.

Julkisen joukkoliikenteen puuttuminen ei ole peruste myöntää kuljetuspalvelua.

Henkilön sairaudesta tai vammasta aiheutuvat sairaala-, poliklinikka-, terveyskeskus- tai kuntoutusmatkat korvataan Kelan sairausvakuutuksen tai muun kuntoutuslainsäädännön kautta. Vaikeavammaisen lapsen koulukuljetukset järjestetään perusopetuslain mukaisesti.

Vammaispalvelulain mukaisissa kuljetuspalveluissa mahdollisuus käyttää omaa autoa ei rajaa vammaista henkilöä kuljetuspalvelun ulkopuolelle. Oman auton käytöllä voi olla merkitystä myönnettävien matkojen määrään.

Myönnettävien matkojen määrä

Vaikeavammaisella henkilöllä on oikeus vähintään kahdeksantoista (18) yhdensuuntaiseen matkaan kuukaudessa. Kyseiset matkat on tarkoitettu jokapäiväiseen elämään kuuluvaan asiointi- ja virkistystoimintaan. Näiden lisäksi tulee järjestää välttämättömät matkat työhön ja opiskeluun.

Asiakkaalle voidaan myöntää enemmän kuin (18) matkaa, hänen yksilöllisen tilanteensa ja tarpeensa johdosta. Lisämatkojen tarpeen on oltava välttämättömiä asiakkaan vamman tai sairauden takia ja niiden on liityttävä vammaispalvelulain 8 §:n mukaisesti tavanomaisiin elämäntoimintoihin.

Jos vaikeavammaisen henkilön käytössä on auto, jonka hankintaan hän on saanut vammaispalvelulain mukaista avustusta tai autoverolain mukaista autoveron palautusta, kuljetuspalvelumatkojen määrää voidaan yksilöllisen harkinnan perusteella vähentää.

Kuljetuspalvelu määräytyy lain mukaan kuukausikohtaisesti. Vammaisella henkilöllä on kuitenkin mahdollisuus jaksottaa myönnetyt matkat kolmen kuukauden ajalle. Oikeus matkojen jaksottamiseen kirjataan asiakkaan palvelupäätökseen.

Kuljetuspalvelua myönnetään välttämättömiin työmatkoihin. Työmatkalla tarkoitetaan pääsääntöisesti matkaa kotoa työpaikalle ja takaisin kotiin. Kuljetuspalvelua myönnetään työmatkoihin yleensä kaksi yhdensuuntaista matkaa työpäivää kohden, ellei ole erityisiä syitä myöntää useampaa matkaa. Asiakkaan palvelupäätöksessä huomioidaan niin sanotun liikkuvan työn vaatimukset. Työpäivä voi myös alkaa tai päättyä työn luonteesta johtuen eri paikkoihin eri päivinä.

Asiakkaan palvelupäätöksessä huomioidaan niin sanotun liikkuvan työn vaatimukset. Kuljetuspalvelua voidaan käyttää työmatkoihin vain palvelupäätöksen mukaisesti, päätöksessä mainittuihin paikkoihin. n aikana tapahtuvat työntekoon liittyvät matkat kuuluvat työnantajan korvattaviksi.

Kuljetuspalvelua myönnetään välttämättömiin opiskelumatkoihin. Opiskelumatkalla tarkoitetaan pääsääntöisesti matkaa kotoa opiskelupaikalle ja takaisin kotiin huomioiden kuitenkin vaihtelevat opiskelupaikat. Kuljetuspalvelua myönnetään välttämättömiin opiskelumatkoihin yleensä kaksi yhdensuuntaista matkaa opiskelupäivää kohden.

Opiskeluksi katsotaan perusopetuksen jälkeinen opiskelu, joka tähtää tutkintoon tai ammattipätevyyden saavuttamiseen tai vahvistaa vaikeavammaisen henkilön ammattitaitoa sekä samalla parantaa hänen mahdollisuuksiaan työllistyä ja turvata oma elatuksensa.

Harrastustoimintaan, vapaaehtoistyöhön ja luottamustehtävien hoitoon ei voi saada työhön tarkoitettuja matkoja, vaan niihin myönnetään asiointi- ja vapaa-ajanmatkoja. Matkoja voidaan myöntää yksilöllisen tarpeen perusteella. Asiakkaan yhdistystoimintaan tai muiden luottamustehtävien hoitamiseen liittyvät välttämättömät matkat otetaan huomioon yksilöllisessä tarpeenarvioinnissa. Kunta korvaa kunnallisen luottamustoimen hoitamiseen liittyvät matkat kunnan määrittelemällä tavalla. Kunnan tai muun toimielimen erikseen korvaamia matkoja ei järjestetä vammaispalvelulain perusteella.

4. Erityishuollon kuljetukset

Jos erityishuollon palveluita saava asiakas ei saa vammaispalvelulain perusteella riittäviä ja sopivia palveluita, järjestetään palvelut kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain perusteella. (jäljempänä erityishuoltolaki).

Erytyishuoltopiirin tai erityishuoltoa järjestävän kunnan on huolehdittava erityishuollon saamiseksi välttämättömistä kuljetuksista tai niistä aiheutuvista kustannuksista.

Jos asiakkaalle järjestetään erityishuollon palveluita, on hänellä oikeus erityishuollon saamiseksi välttämättömiin kuljetuksiin. Tällaisia kuljetuksia ovat esimerkiksi kuljetukset toimintakeskukseen, jossa kehitysvammaisen henkilö on erityishuoltolain mukaisessa työ- tai päivätoiminnassa, päiväkotikuljetukset kehitysvammaisen lapsen ollessa erityishuoltolain mukaisessa myönnettävässä kuntouttavassa varhaiskasvatuksessa sekä lyhytaikaisen huolenpidon palveluihin liittyvät kuljetukset.

Erytyishuollon palvelut ja niihin liittyvät kuljetukset kirjataan asiakkaalle tehtävään erityishuolto-ohjelmaan.

Erytyishuollon matkat ovat asiakkaalle maksuttomia. Niistä ei peritä omavastuuta.

5. Kuljetuspalvelun hakeminen ja päätöksenteko

Palvelun hakeminen ja palvelutarpeen arviointi

Kuljetuspalveluja haetaan kotikunnasta. Hakemuksen tekee hakija itse tai hänen valtuuttamansa henkilö tai hänen laillinen edustajansa.

Hakemuksen johdosta tehdään sosiaalihuoltolain ja tarvittaessa vammaispalvelulain mukainen palvelutarpeen arviointi. Arviointi perustuu asiakkaan elämäntilanteen, elinympäristön ja hänen vammastaan tai sairaudestaan aiheutuvan toimintarajoitteen kartoittamiseen.

Kuljetuspalvelutarpeen arvioinnin tekee asiakkaan asioista vastaa työntekijä, ja arviointi perustuu asiakkaan yksilöllisen tilanteen mukaan muun muassa seuraaviin selvityksiin:

- kotikäynti **Oikeasuhtaisuus? Hyödyttääkö kuljetuspalveluista päättämisessä?**
- lääkärinlausunto/epikriisi
- muut selvitykset (esimerkiksi fysio- tai toimintaterapeutin selvitys/lausunto, selvitys taloudellisesta tilanteesta SHL matkoissa)
- koematka julkisilla liikennevälineillä (mahdollista jos kyseessä vammaispalvelulain mukainen arviointi)

Työntekijä arvioi kuinka laajaa selvitystä kussakin tapauksessa tarvitaan. Asiakas on asiakaslain 12 §:n perusteella velvollinen antamaan kaiken sen tiedon, jota tarvitaan palvelun järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Asiakkaan kuljetuspalvelujen tarvetta selvittäessä arvioidaan, onko hakijalla erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja onko hakijan mahdollista käyttää julkista liikennettä (esimerkiksi matalalattiabussit) ja niitä täydentäviä palvelulinjoja. Huomioon otetaan myös hakijan kyky käyttää julkista liikennettä saattajan tai henkilökohtaisen avustajan avulla. Selvittäessä asiakkaan oikeutta sosiaalihuoltolain mukaiseen kuljetuspalveluun edellytetään selvitystä hakijan taloudellisesta tilanteesta.

Lisäksi huomioidaan sairauden tai vammaisuuden aiheuttama haitta suhteessa vuodenaikoihin (esimerkiksi talviajan kuljetuspalvelu) ja vuorokaudenaikoihin (esimerkiksi näkövammaiset).

Palvelupäätös

Päätöksen kuljetuspalvelusta tekee kunnan viranhaltija. Asiakas saa kirjallisen päätöksen perusteluineen ja muutoksenhakuohjeineen.

Jos tarve palveluun on pysyvää, tehdään kuljetuspalvelupäätös pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa olevaksi ja erityisin perustein määräajaksi. Kuljetuspalvelupäätös on voimassa päätöspäivästä alkaen. Ensimmäisen kuukauden matkat ovat asiakkaalla käytettävissä täysimääräisinä, riippumatta päätöspäivämäärästä. Esim. jos asiakas saa päätöksen 15.2., saa hän käyttöönsä helmikuulle kokonaisen kalenterikuukauden matkat.

Asiakkaalla on velvollisuus ilmoittaa kotikunnalle, jos hänen kuljetuspalvelutarpeensa muuttuu päätöksen tekemisen jälkeen. Palvelutarve arvioidaan tällöin uudelleen. Palvelun tarve arvioidaan uudestaan myös silloin, jos asiakkaan olosuhteissa on tapahtunut muutoksia. Tarvittaessa tehdään uusi päätös vastaamaan asiakkaan palvelun tarvetta.

Erytishuollon kuljetukset liittyvät asiakkaan erityishuollon palveluihin, jotka mainitaan asiakkaalle tehdyssä kehitysvammalain mukaisessa erityishuolto-ohjelmassa.

6. Kuljetuksen toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot

Kuljetuspalvelun toteuttamiseksi kerätään asiakasta koskevat tarvittavat tiedot. Tiedot päivitetään asiakkaan palvelutarpeen muuttuessa.

Kuljetusten ohjauskeskus ylläpitää asiakastietoja. Kuljetuksen toteuttaja saa ohjauskeskukselta yksittäisen matkan toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot. Tietojen käsittelyssä ja säilytyksessä noudatetaan EU:n yleistä tietosuojasetusta ja kansallista tietosuojalakea (1050/2018).

Asiakasprofiiliin tallennetaan kuljetuspalvelun toteuttamisen kannalta tarpeelliset tiedot. Näitä ovat esimerkiksi henkilötiedot, kuljetukseen liittyvät erityistarpeet sekä kuljetuspäätöstä koskevat tiedot. **Tässä ei kerrota, millä tarkkuudella henkilötiedot vaaditaan. Välityskeskuksesta sekä palveluntarjoajien joukossa tiedetään olevan yleensä paljon vaihtuvuutta. Taksilakimuutoksessa on lisäksi poistettu vaitiovelvollisuus kuljettajilta. Kuljetuspalvelu pitää järjestää tavalla, joka ei altista haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä esim identiteettivarkauksille. Henkilötunnusta ei pidä vaatia lisättäväksi tietoihin tai käytettäväksi autoissa.**

Asiakkaan tiedot poistetaan järjestelmästä palvelun päätyttyä.

Asiakkaan on saatava tietoa siitä, mitä tietoja välityskeskukseen hänestä annetaan. Miten toteutetaan?

7. Kuljetuksen tilaaminen

Jotta voidaan varmistaa kuljetuksen saapuminen toivottuna aikana, on kuljetus tilattava viimeistään puolitoista (1½) tuntia ennen toivottua lähtöaikaa.

Kuljetus pitää olla tilattavissa ilman odotusaikaa. Riittää, että palvelunkäyttäjille kerrotaan, että kuljetuksen järjestäminen voi viedä aikaa xx minuuttia, jos autoja ei ole heti saatavilla. Ylimääräiseen odotusaikaan ei ole perusteita.

Kuljetukset tilataan ohjauskeskuksesta soittamalla, tekstiviestillä, sähköpostilla tai sovelluksella. Asiakas saa ohjauskeskuksesta kuittauksen tilauksen perillemenosta sekä kuljetuksen saapumisajasta.

Tilatessa asiakkaan tulee kertoa nouto- ja kohdeosoitteet. Asiakas voi ilmoittaa kiinteään nouto- tai perillä oloajan. Kuljetuksessa noudatetaan kiinteää aikaa viidentoista (15) minuutin tarkkuudella. Asiakkaalle täsmennetään tarkka aika, kun auto on lähestymässä.

Tilauksen yhteydessä on ilmoitettava mahdollinen pysähdysten tarve, saattaja ja muiden mukana matkustavien henkilöiden määrä. Tilauksen yhteydessä on ilmoitettava mukana kulkevat apuvälineet, opas- tai avustajakoira tai muu avustamisen tarve.

Kaikki kuljetukset tulee tilata ohjauskeskuksen kautta. Asiakkaat saavat erikseen toimintaohjeet ohjauskeskuksen mahdollisten häiriötilanteiden varalta. **Vakiotakseille tulee sallia suoratilaukset, jotta kyytien järjestely onnistuu sujuvasti.**

Muut erityisalueet sallivat ns.tolpalta ottamisen. Tulee sallia myös IU -alueella.

8. Tilatun kuljetuksen peruuttaminen

Asiakkaan tulee peruuttaa tilaamansa kuljetus viimeistään puolitoista (1½) tuntia ennen sovittua noutoaikaa.

Mikäli asiakas ei peruuta matkaa ajoissa, häneltä kuluu yksi (1) kuljetusmatka. Omavastuuta ei tällöin peritä. **Vammaispalvelumatkoja on käytettävissä vain yhdeksän edestakaista kuukaudessa. Tällöin on kohtuutonta veloittaa käyttämättä jäänyt matka. Vammaispalvelujen tulee mahdollistaa asioita, ei estää niitä.**

Perustellusta syytä matkan voi perua myöhemmin kuin puolitoista (1½) tuntia ennen matkaa ilman, että menettää yhden (1) kuljetuspalvelumatkan. Perusteltuna syynä pidetään esimerkiksi äkillistä sairastumista tai muuta painavaa syytä, johon asiakas ei ole voinut itse vaikuttaa.

9. Matkustaminen

Asiakkaan on oltava valmiina viisi (5) minuuttia ennen sovittua aikaa sovituksessa lähtöpaikassa. Jos asiakkaan yksilöllinen tarve edellyttää ja se on mainittu asiakkaan profiilissa, kuljettaja hakee asiakkaan ilmoitetusta lähtöpaikasta ja saattaa perille. **tarkoittanee sisätiloista hakemista, on paikallaan täsmentää**

Asiakas todentaa tarvittaessa matkaoikeutensa esimerkiksi asiakasnumerolla, nimellä tai kortilla (esim. EU-vammaiskortti tms.).

Matka suoritetaan asiakkaan tilauksen ja ohjauskeskuksen antamien reitti- ja asiakasprofiilin tietojen mukaisesti.

Asiakkaalla voi olla matkalla mukana tavanomaiset mukana kuljetettavat tavarat. Näitä ovat esimerkiksi ostoskassi, matkalaukku, lastenrattaat, **urheilu- ja harrastusvälineet** ja vastaavat. Isojen tavaroiden, kuten

suurien kodinkoneiden, painavien säkkien tai suurempien rakennustarvikkeiden kuljetus ei kuulu henkilökuljetukseen.

Asiakkaalla voi olla mukanaan tilauksen mukaiset apuvälineet ja opas- tai avustajakoira. **Sekä hyötykoirat, esim hypokoira.**

Asiakkaan avustaja tai muu saattajana toimiva henkilö **sekä tulkki** voi matkustaa kuljetuspalveluasiakkaan kanssa. **maksutta**. Mikäli asiakas tarvitsee **samanaikaisesti** useamman avustajan, mainitaan tämä hänen palvelupäätöksessään. Lisäksi asiakkaan mukana voi matkustaa muita seuralaisia. Mukana kulkevia matkustajia voi olla asiakkaan lisäksi enintään kolme (3), ellei asiakkaan kuljetuspalvelupäätöksessä ole toisin todettu. Muiden henkilöiden mukana olosta tulee ilmoittaa kuljetusta tilattaessa

Ei ole sopivaa eikä yhdenvertaisuusajatuksen mukaista rajoittaa vammaisten elämää määrämällä esim mukana kulkevien lapsien tai ystävien määrää. Autoja on eri kokoisia. Vammattomat voivat julkisessa liikenteessä matkustaa koko perheenä ja ottaa halutessaan mukaan vaikka lasten kaverinkin.

Vammattomat voivat liikkua julkisissa muutaman ystävän kesken. Vammaisten kohdalla ei saisi aiheuttaa tilannetta, jossa yksi lapsista joutuu jäämään kotiin tai menemään yksin joukkoliikenteellä vain siksi, että toimintaohjeella ollaan estämässä yhdessä kulkeminen. Se, että tarvittaessa pyytää tilauskeskuksesta tilavamman auton, johon kaikki mahtuvat, ei aiheuta kunnille lisäkustannuksia lainkaan. Vammaispalvelut ovat tarkoitettu mahdollistamaan normaalia yhdenvertaista elämää. Tätä tavoitetta ei pidä vesittää hyödyttömillä säännöillä. Kuvatun kaltaisia tilanteita syntyy harvoin, mutta ne ovat raastavia erityisesti lapsiperheiden kannalta, ja pilaavat ilon, jota harvakseltaan tarjoutuu vammaisille muutenkin.

10. Matkat ja pysähtyminen

Myönnettyjen matkojen lukumäärä ilmenee asiakkaalle annetusta palvelupäätöksestä ja sen nojalla laaditusta asiakasprofiilista.

Asiakkaalle myönnettävät matkat ovat yhdensuuntaisia matkoja. Matka alkaa tilauksen mukaisesta lähtöpisteestä, jossa asiakas nousee auton kyytiin. Matka päättyy tilauksen mukaiseen päätepisteeseen, jossa asiakas nousee pois kyydistä. Matka voi olla **vapaaehtoisesti** yhdistelty matka, jolloin asiakkaat ovat eri osoitteista mukaan nousevia **ja/tai** eri osoitteissa pois jääviä. Yhdensuuntainen matka on matka, joka alkaa ja päättyy eri osoitteissa. Paluu kotiin tai matkan jatkuminen yhdestä asiointikohteesta toiseen on toinen yhdensuuntainen matka. Asiointiaika, esimerkiksi kaupassakäynti, ei sisälly meno- eikä paluumatkaan.

Asiakas voi pysähtyä ja poiketa reitiltä vähäisessä määrin matkan aikana. Pysähdys on ilmoitettava etukäteen kuljetusta tilattaessa. Välttämätön, pikainen, enintään viidentoista (15) minuutin mittainen pysähdys reitin varrella on tarvittaessa mahdollinen. **Apuvälineen tarvitsemaa lastausta ei sisällytetä 15minuuttiin, jotta myös apuvälineenkäyttäjät voivat piipahtaa.** Tällainen pysähdys voi olla esimerkiksi postin nouto postilaatikoilta, pankkiautomaatilla asiointi tai kirjeen pudotus lähtevän postin laatikkoon. Kuljetuspalveluun ei kuulu esimerkiksi pankki- tai kauppa-asioiden tai muiden paikasta toiseen siirtymiseen liittymättömien tehtävien hoitaminen. **Puuttuu maininta tilanteista, jossa kunta ei ole myöntänyt henkilökohtaista avustajaa tai sellaista ei ole ollut mahdollista löytää, ja palveluntarvitsija on siksi kuljettajan avun varassa myös mahdollisten asiointien onnistumiseksi.**

Huoltajalla on oikeus pysähtyä lapsen jättämiseksi tai noutamiseksi päivähoitopaikasta. Pysähdyksestä on kerrottava matkaa tilattaessa ja samalla annettava päivähoitopaikan osoite. Pysähtymisoikeus lapsen päivähoitoon viemiseksi kirjataan kuljetuspalvelupäätökseen.

11. Omavastuu

Asiakas maksaa matkasta omavastuuosuuden. Yksi mukana matkustava henkilö, joka toimii avustajana tai saattajana, voi matkustaa mukana ilman omavastuuosuutta. Asiakkaan alaikäiset lapset saavat matkustaa mukana ilman omavastuuosuutta. Muilta seuralaisilta peritään heidän oma osuutensa matkan hinnasta.

Sekä sosiaalihoitolain, että vammaispalvelulain perusteella myönnettyjen matkojen omavastuun määrä on määritelty toistaiseksi kunkin kunnan omassa kuntakohtaisessa ohjeessa. **Lain mukaan omavastuu tilausmaksuineen ei saa ylittää julkisen liikenteen maksua.**

Omavastuu maksetaan autossa käteisellä, pankki- tai luottokortilla tai muilla yleisessä käytössä olevilla maksutavoilla. Asiakas saa maksusta **erikseen pyytämättä aina** kuitin, jossa on myös tunnistetiedot autosta ja kuljettajasta.

Jos matka on yhdistelty matka, ei omavastuuta peritä.

Rintamaveteraanilta ei peritä omavastuuta.

Asiakkaalla on oikeus hakea omavastuuosuuden poistamista tai alentamista asiakasmaksulain 11 §:n nojalla. Lain mukaan maksu voidaan jättää perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista tai jos siihen on syytä huollolliset näkökohdat huomioon ottaen. Jos asiakkaalla on vapautus omavastuusta, tämä merkitään asiakasprofiiliin.

12. Matkojen yhdistely

Yhdistelty matka on matka, jossa useampi kuljetuspalveluasiakas kulkee samalla kuljetusajoneuvolla. Asiakkaat voivat nousta kyytiin ja jäädä kyydistä reitin varrella.

Ohjauskeskus yhdistelee useampia matkustajia samaan kyytiin mahdollisuuksien mukaan. Asiakkaiden erityistarpeet otetaan huomioon matkoja yhdisteltäessä.

Yhdisteltäviä ovat esimerkiksi opiskelumatkat, päivätoiminnan matkat, matkat yhteisiin tapahtumiin, sekä muut samaan suuntaan ja samaan aikaan tapahtuvat matkat.

Yhdistellyn matkan matka-aika ei saa muodostua asiakkaalle kestoaltaan kohtuuttoman pitkäksi. Esimerkiksi jos matka-aika kaksin kertaistuu, on se kohtuutonta, eikä yhdistelyä tällöin tehdä. Yksin matkustavan alaikäisen asiakkaan matkoja tai opas- tai avustajakoiran kanssa matkustavan asiakkaan matkoja ei yhdistellä.

Jos matkojen yhdistelyn johdosta asiakas ei kykenisi käyttämään hänelle myönnettyjä matkoja, voidaan hänet irrottaa yhdistelystä. Tällaisia syitä voivat olla esimerkiksi

- vaikea käyttäytymisongelmia, joka estää matkustamisen muiden matkustajien kanssa
- vaikea pelkotila, joka estää matkustamisen muiden matkustajien kanssa
- erityinen terveydellinen syy

Erityinen terveydellinen syy kattaa tässä laajan kirjon erilaisia sairaus- ja vammamekanismeja.

Asiakkaan yksilöllisen tarpeen edellyttäessä voidaan tehdä päätös siitä, että matkoja ei yhdistellä. Yhdistelykielto kirjataan asiakkaan palvelupäätökseen.

Kaikilla muilla erityisalueilla vammaispalvelumatkojen yhdistely on alun alkaen päätetty pitää vapaaehtoisena. Myös Espoossa yhdistely on ollut vapaaehtoista käyttöönotetussa järjestelmässä. Yhdistely on ongelmallista harvaan asutuilla aluilla. Kiertoajeluista tuli väistämättä pitkiä.

Matka itsessään on vammasta riippuen kova rasitus. Kuljetun matkan ja matka-ajan pidentyminen lisää rasitusta ja oireita jopa niin paljon, että estävät toteuttamasta matkan tarkoitusta perillä. Oireet voivat jatkua yön yli tai päiviä. Pakollinen yhdistely väistämättä tekee kuljetuspalvelusta käyttökelvottoman osalle vammaisista. Tämä on huomattu myös Helsingissä, vaikka asutus on siellä tiheämpää.

Aiemmassa yhdistelykokeilussa Espoossa kuljetuspalvelujen hinta nousi nelinkertaiseksi verrattuna Vantaan yhdistelemättömistä kuljetuksista samaan aikaan maksamiin hintoihin. Velvoite yhdistelyyn pakottaa toteuttamaan epätarkoituksenmukaisia reittijärjestelyjä, jotka sekä estävät vammaispalvelun tarkoituksen toteutumista että tuovat lisäkustannuksia.

Yhdistelyvaatimus tarkoittaa myös, että palveluntarvitsija sekä palveluntarjoaja odottavat mahdollista yhdistelyä tietyn ajan, jolloin molemmilta aikaa kuluu hukkaan. Edelliselle se on rasitus, jälkimmäiselle tulonmenetykset, ja kunnille lisäkustannus.

Yhdistelyssä yksi osa ongelmaa on se, että jokaisen saapujan ja poistujan kohdalla voi joutua purkamaan kaikki apuvälineet autosta ja jälleen takaisin. Suuret apuvälineet ovat siksi aina yhdistelyn ulkopuolella esim. kelamatkoissa.

Vammaispalvelumatkojen yhdistelyn tulee perustua palveluntarvitsijan vapaaehtoiseen toiveeseen myös Itä-Uudenmaan alueella. Kaikki Itä-Uudenmaan vammaisneuvostot ovat yksimielisesti painottaneet tätä asiaa jokaisessa osallistamistilaisuudessa ja lausunnossaan. Itäuusmaalaisia vammaisia ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan tässä muihin Uudenmaan erillisalueisiin nähden.

13. Erityistarpeet

Invataksi

Asiakkaalla on oikeus käyttää niin sanottua invataksia (esteetön ajoneuvo), jos hän ei vammansa vuoksi kykene käyttämään tavallista taksia. Invataksin käyttöoikeuteen sisältyy avustus lähtiessä ja matkan päättyessä esimerkiksi asunnosta ulos ja autoon sekä autosta ulos ja asuntoon. Invataksin käyttöoikeus

kirjataan asiakkaan palvelupäätökseen.

Palveluntarvitsijoilla voi olla myös tarve käyttää sekä tavallista taksia että invataksia, mikä on myös sallittava.

Saattajapalvelu

Jos asiakas tarvitsee saattoapua kuljettajalta lähtöpaikasta päästäkseen autoon ja perillä päästäkseen autosta määräpäähän, voidaan hänelle myöntää kuljetuspalveluun saattajapalvelu. Oikeus saattajapalveluun kirjataan asiakkaan palvelupäätökseen. **Tähän oikeuteen on paikallaan yhdistää oikeus käyttää kuljettajaa asioimisapuna tilanteissa, joissa henkilökohtaista avustajaa ei ole myönnetty tai sellaista ei ole saatavissa esim palveluntarvitsijan syrjäisen asuinpaikan takia.**

Vakiotaksioikeus

Asiakkaan yksilöllisen tilanteen perusteella hänelle voidaan myöntää oikeus yhteen tai useampaan vakiotaksiin tai vakiokuljettajaan, jos henkilö vammaan tai sairauden takia välttämättä tarvitsee tätä. Oikeus vakiotaksiin voidaan myöntää yksilöllisen syyn perusteella, jos se on sellainen, että asiakas ei ilman vakiotaksioikeutta kykene käyttämään hänelle myönnettyä kuljetuspalvelua.

Erytyisiä syitä vakiotaksin myöntämiseen voivat olla esimerkiksi

- vaikea käyttäytymisongelma, joka edellyttää tuttua kuljettajaa
- vaikea pelkotila, joka edellyttää tuttua kuljettajaa
- vaikea vammaan tai sairauteen liittyvät kommunikaatio-ongelmat, jonka vuoksi asiakkaan on vaikea ilmaista sanallisesti toiveitaan ja hän matkustaa yksin ja tarvitsee tutun kuljettajan, joka ymmärtää hänen kommunikointiaan.
- jokin muu erityinen terveydellinen syy
- asiakkaan tilanne vaatii kuljetuksen aikana erityistä osaamista kuljettajalta ja jonka kohdalla väärin tehty siirtäminen voisi aiheuttaa esimerkiksi luunmurtumia tai muuta haittaa.
- muu erityinen peruste

Avoimeen "muu erityinen" sisältyy hyvin paljon erilaisia sairaustiloja ja vammamekanismeja.

Vakiotaksioikeus kirjataan asiakkaan palvelupäätökseen.

Vakiotaksimatkoihin voidaan yhdistellä muita kuljetuksia, ellei yhdistelyä ole erikseen kielletty. **Vakiotaksia edellyttävät syyt yleensä tarkoittavat samalla estettä yhdistelyyn.**

Kun asiakkaalle on myönnetty vakiotaksioikeus, asiakas suorittaa palveluntuottajan valinnan hankinnassa valittujen palveluntuottajien joukosta. Asiakas voi valita ensisijaisesti sellaisen auton, joiden kotikunnaksi on ilmoitettu asiakkaan kotikunta sekä toissijaisesti sellaisen auton, joiden kotikuntana on asiakkaan kotikuntaa maantieteellisesti lähin kunta. **Vakiotaksin tarve tarkoittaa, että vammaisille tarkoitettun palvelun käyttäminen itsessään on vaikeaa. Palvelun pitää olla asiakaslähtöistä, ja vammaisen tulee voida valita parhaiten tarpeisiin vastaava palveluntarjoaja riippumatta kuntarajoista. Lisäksi jos vakiotaksia ei löydy alueen kilpailutuksessa valituista autoista, palveluntarvitsijan tarpeisiin sopivat**

kuljettajat/autot/yritys tulee hankkia hänen käyttöönsä suoraan hankintana. Tässä on kyse palvelun todellisesta toimivuudesta ja käytettävyydestä.

14. Asiakaspalaute

Asiakkaan on mahdollista antaa palautetta palvelusta. Ohjauskeskus toimii asiakas- ja autoilijapalautteen vastaanottajana ja käsittelyn koordinaattorina. Ohjauskeskuksen palvelua ja kuljetuksia koskevan asiakaspalautteen antaminen on mahdollista sähköpostilla, puhelimitse ja mobiilipalveluna sekä selaimella tai kirjeellä. Ohjauskeskus tallentaa kaikki saadut autoilija- ja asiakaspalautteet ja niihin annetut vastaukset sähköiseen järjestelmään myös tilaajakunnan käyttöön.

Ohjauskeskus pyytää tarvittaessa selvitykset asiakaspalautteisiin liittyen muilta palvelun toteuttamiseen osallistuvilta palveluntuottajilta ja toimittaa vastauksen palautteen tekijälle, ellei asian luonne edellytä sopimista tilaajakunnan kanssa. Vastaus annetaan viipymättä, pääsääntöisesti viimeistään kolmantena arkipäivänä palautteen saapumisesta.

Edellä mainitun lisäksi asiakas voi antaa palautetta myös kunnalle. Asiakaspalautteet käsitellään kunnassa säännöllisesti ja palautteen vaatimassa laajuudessa.

Vammaisneuvostot ovat yksimielisesti jokaisessa osallistamistilaisuudessa ja lausunnossa painottaneet asiakasraadin välttämättömyyttä laadun varmistamiseksi. Esim Helsingissä tällainen on toiminut jo vuosia. Asiakasraadin tulee koostua vammaisista palveluntarvitsijoista, ja raadin tulee saada käyttöönsä annetut palautteet sekä kaikki tilastotiedot mukaan lukien välityskeskukseen vastausprosentti puheluihin, vastaamisen viiveet ja muut häiriöt, ajamatta jääneiden matkojen määrä, viiveet matkan lähtöajassa sekä kaikki muut häiriöt palvelussa. Asiakasraadilla pitää olla riittävät valtuudet vaatia korjaustoimenpiteitä.

Sivulla 3 sanotaan: ” Toimintaohje astuu voimaan, kun kunnan sosiaali- ja terveys- tai perusturvalautakunta on ne kunnassa hyväksynyt. ” Toimintaohje olisi hyvä säätää voimaan vasta uuteen järjestelmään siirryttäessä.

Luonnoksesta puuttuu kokonaan tiedot, miten toimitaan epidemia-aikana, esim kelamatkoissa yhdistely on kokonaan kiellettyä.

Lain tasoisesti Suomea sitova Yk-sopimus edellyttää, että vammaisten kanssa neuvotellaan tiiviisti heitä koskevissa asioissa. Se on nyt toteutunut vain puolinaisesti, joten vammaisneuvostojen edustajien odotus on, että luonnos palautetaan valmisteluun edellyttäen tiivistä neuvottelua vammaisneuvostojen kanssa.